

ΣΠΙΤΙΑ ΚΑΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

ΤΟΥ Κ. ΘΕΟΔ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗ

Η ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΕΙΣ τούς συγχαίνοντας εις τὸ σπίτι τοῦ στρατηγῶ Ἀναστάσιου Μαρκομυζῆ, γὰρ τὸ ὁποῖο γράφεται σὲ λογιζόμενον ἀεὶ τοῦ «Μπουζέτου», ἐπέζηον πρόσωπα, τὰ ὁποῖα εἶχον μνηστορμηματικὰ περικειμένια. Ὁ Γάλλος συγγραφεὺς Γκρανιὲ ἀναφέρει μερικὰ, τὰ ὁποῖα εἰσαναπόθησε ἐκεῖ εἰς τούς χοροὺς τῶν ἀνατόκων καὶ τῶν προσβιαῶν. Ἐτοί ἀναφέρει περὶ τῆς σύζυγος τοῦ πολιτικοῦ Ρήγα Παλαιῶν, ὅστις τὴν ἐλοχὴν ἐκείνην εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην φήμην καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ ἰδίως εἰς τὴν Πελοπόννησον ὡς πολιτικός.

Ἡ κριτὴ Παλαιῶν ἦτο νεαρὰ κόρη ἑνὸς Τουρκοῦ ἄρχοντος. Ἀνθοῖσεν εὐτυχῶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρικοῦ της χωριῶν, εἰς μίαν ὄριαν πεδιάδα τῆς Θεσσαλίας. Ἦτο δεκάπεντε ἢ δεκά ἔτη, ὅταν ἐξερχόμην ὁ πόλεμος τῶν 1821. Μίαν νύκτα, τὸ σπίτι τῆς ἐξελίχθη, οἱ δὲ εἰσελθόντες εἰς μίαν σπηλιάν, ἔβρισαν ἐξ μύνης τροφῆν ζῆτα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐπρομήθειεν μίαν πιστὴν κτηρία τῆς οἰκογενείας τοῦ Ρήγα.

ὄντες Ἕλληνες ἐπαναστάται ἐξεληλύθησαν γὰρ Ἐσθοναν αὐτό. Τὰς γυναῖκας τοῦ χωριῶν τοῦ ἔβρισαν, ὅπως συμβαίνει εἰς τὸ δούτερον ἄκμα τοῦ Γαῖου τοῦ Βύρωνος. Ἐπειὰ τὰς διενόησαν μετὰ τῶν, καὶ ἡ νεαρὰ Τουρκοπούλα ἐξερρήθη εἰς τὸν Ρήγα Παλαιῶν, ὁ ὁποῖος τὴν μετέφερεν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ἐνεπέστησεν εἰς τὴν μητέρα του. Αὐτὴ τὴν ἔβρισε χριστιανὴ καὶ ὅταν ἀπεβίβασθησαν οἱ Ἀγύπτιοι εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὁ μὲν Ρήγας εὐρίσκειτο εἰς τὰ στρατόπεδα, ἡ δὲ μητέρα του μὲ τὴν ὄριαν κόρην ἐπὶ δύο ὀλόβηρα χρόνια ἔζησαν πρὸς αἰς μίαν σπηλιάν, ἔβρισαν ἐξ μύνης τροφῆν ζῆτα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐπρομήθειεν μίαν πιστὴν κτηρία τῆς οἰκογενείας τοῦ Ρήγα.

Ὅταν ἐτελείωσεν ὁ πόλεμος, ὁ Ρήγας Παλαιῶν ἐστεφανώθηκε τὴν ὄριαν Τουρκοπούλα καὶ ἦλθε μαζί της εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐξέπεσεν ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τότε σπίτια, ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου σήμερον ἠγεῖται ἡ προέκτασις τοῦ Σπυροχοῦ τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας. Εἰς τὸ σπίτι αὐτὸ κατοῦσεν μετὰ τῆς οἰκογενείας του ὁ Πετροῦχος Μαρκομυζῆς. Ἐκεῖ ἔζησε καὶ ἀπέθανεν ὁ τελευταῖος ἡρώων τῆς Μάνης. Ἡ κριτὴ Παλαιῶν ἀνεδέχθη μὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰς ἐγγύους τοῦ Πετροῦχου, τὸ δὲ σπίτι τῆς ἀργότερα, ἔταν ὁ σπηλιὸς της ἔβρισεν ἕνα ἀπὸ τῶν λογιζομένων πολιτικῶν τοῦ Μαρία, μετεβίβθη εἰς πολιτικὸν κέντρον. Ἡ Τουρκοπούλα ἐκείνη μετεβίβθη εἰς μίαν ἀπὸ τὰς χαριστέρας δεσποῖνας τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Γκρανιὲ τὴν εἶδε γὰρ χορῆν πόλκα μὲ τῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν. Προσέβλεκεν ἡ κοιφότης καὶ ἡ χάρις της τὰ βλέμματά ὄντων. Ὁ σπηλιὸς της ἔβρισεν πολλὰς ἱστορίας καὶ ἔβλεπεν ἐνεργῶν μέρους εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῆς 3 Σεπτεμβρίου τοῦ 1843, ὅτε ὁ βασιλεὺς Ὀθων ἐξεδίβασθη νὰ παραχωρήσῃ τὸ Σύνταγμα.

Ἡ πολιτικὴ ἐν τῷ μεταξύ εἶχε καταστρέψει τὰ οἰκονομικὰ τῆς οἰκογενείας Παλαιῶν καὶ ὅταν ἀπέθανεν ὁ Μαγάμα Ρήγας, ὁ ὁποῖος ἐνονήθησαν νὰ ὀνομαῖον τὸν Παλαιῶν, τὰ χρῆμα τῶν ἦσαν τόσα, ὅστε καὶ τὸ ὄρατον τοῦ σπιτοῦ εἰς δημοπρασίαν, τὴν αὐτὴν δὲ τὴν ἔβρισε καὶ τὰ ἐπιτά τῶν. Τὴν κόρην της ἡ σύζυγος τοῦ Παλαιῶν εἶχεν ἐπαυδομένη μὲ τὸν Καραϊσκά, ἀπόγονον ἑνὸς τῶν ἡρωῶν τῆς Μολδαβίας. Ἀπὸ τὴν οἰκογενίαν ταύτην δὲν ἀπέβησαν παρά ἕνα μόνον ἀπόγονος καὶ αὐτὸς ἐβίβη ἀπὸ τὴν κοινονίαν. Εἶχε φθάσει εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ πρῶτου, ἀλλὰ κακὴ μοῖρα διατάραξε τὸ λογικὸν του καὶ τῶρα μονῆρος περὶ τὰς ἡμέρας του εἰς μίαν κλιμακίαν.

Ὁ Γκρανιὲ, ὁ ὁποῖος ἔβλεπε τὴν Ἑλλάδα πᾶσι διαφορετικὰ ἀπὸ τὸν Ἐδμόνδον Ἄμυτ, ἀναφέρει καὶ ἄλλους μνηστορμηματικῶς ἦρους, τοὺς ὁποῖους σιναντοῖσεν εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ὀθωνος, ὅταν ἔβριον πολυάριθμοι ἀκόμη ἀγωνισταί: «Δὲν δύναμαι ν' ἀναφέρω, σημειῖται, πόσους εἶδα εἰς τὴν Ἑλλάδα τύπους καὶ εἰκόνας καὶ πόσα ἐρωθῶνα θέματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐχρησίμευαν εἰς τὸς ἀρχαίους καὶ νεώτερους ποιητάς. Τούς τύπους αὐτοὺς τοὺς ἐσυναντοῦσα κάθε ἡμέρα εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὰς ἐπαρχίας. Ζοῦν σήμερον μὲσα εἰς τὴν κοινονίαν καὶ ἀκούουν τὰς διηγήσεις καὶ τὰ δημοτικὰ τραγούδια, τῶν ὁποίων αὐτοὶ εἶνε οἱ ἥρωες.»

Ἡμεῖος καὶ προσευχόμενος. Ἐπίστρεψεν εἰς τὸν κόσμον. Ἡθέλησε γὰρ εὐχὴν τὸν πατρὸς του, τὰς τύψεις τῆς συνειδήσεώς του, τὸ παρελθὸν τῶν συμφορῶν καὶ τὸν ἐγκληματόν του εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ εἰς τὰς τιμὰς καὶ εἰς τὰ πλοῦτη. Διηγούνται περὶ αὐτοῦ πολλὰ γεγονότα ἄγρια, φόνους καὶ δολιχημασίαις, πῶν προσκάλουν συγχριστῶν εἰς τὸν κόσμον τῶν Ἀθηνῶν. Ὅλοι ἀπέφευγαν τὸ βλέμμα του καὶ τοὺ ἦσαν ὄρθον κατὰ τὴν διάβασίν του.

—Γνωρίζετε αὐτὸ τὸ παλληκάρι ποὺ μὰς χαιρετᾷ; μὲ ἠρώητε σὲ μίαν ἡμέραν ἕνα φίλος μου.

—Ὁχι.

—Εἶνε ὁ περιφρῶς βουλευτὴς Κλ. Τύπος ποὺ μόνον ἕνας μεγάλος ποιητὴς θὰ εἰμποροῦσε νὰ φαντασθῇ ἢ ἕνας ζωγράφος, σὰν τὸν Ὁρατιὸν Βερνὲ ποὺ ζωγράφου τὸν Γκαίσοφ, γὰρ τὸν εἰκόνησεν. Ὁρατὸς ὄχι καὶ πορρῆ, μερικὰ ὄρατα μαλλὰ χυμένα εἰς τούς ὄμους του, ἕνα μεσημέρινο ματι, τοῦ ὁποῖου δὲν εἰμπορὸι καίεν γὰρ εὐχὴ τὸ βάθος, οὔτε γὰρ ἀντιληφθῆ τὴν ἐκφρασίαν, οὔτε γὰρ ἐξακριβώσῃ τὸ χρώμα, ἤρεσον ἢ ἀυτοῖσιν, θεωροῦν ἢ αἰτῶν ἀπείλας, προσέβλεκε τὴν προσοχὴν. Τὸν εἶδα εἰς τὸν βασιλικὸν χορὸν νὰ διασχίῃ τὴν σάλλα, μὲ θυμωμένη τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ χεῖρ εἰς τὴν λαθὴν τοῦ σπαθιοῦ του, χαιρετῶντα μετὰ χάρους καὶ φιλικῶν κινήσεων. Περιέβρον ἀληθινὰ γίγνα ἀνθρώπου κολασμένου, ὄρατον, ἐνεργῶς καὶ τρομερῶς.»

Ὁ Πῶλ ντε Κόκ

του, εἶδεν ἕνα φρεῖν νὰ ριχθῆται ἐπὶ τὴν καὶ νὰ κοινομαῖετα σπὸ πῶδ της. Εἰς τὰς κρημνὰς τῆς ἔβρισεν τὰ παλληκάρια. Ἄλλ' αὐτὴ δὲν ἐπέστρεψεν εἰς κενεῖα ἀπὸ αὐτὰ γὰρ τὴν ἐγγίση καὶ διὰ μίαν ἐπιδοκιματικὴν χειρονομίαν ἀπεμάκρυνε τοὺς σπείναινας ἐκεῖ ὄβλιτας. Ἡ νεαρὰ Ἑλένη κρατοῖσα τὸ φρεῖν, τὸ ὁποῖον ἐξακολουθοῖσεν νὰ βορκεται κοινομαρσιεῖνο σὸ πῶδ της, ἐτεπόμενον ἕως ὅταν ἦλθεν ὁ στρατηγὸς καὶ τὴν ἀπελευθέρωσε, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ τὸ φρεῖν της εἶχε καταφάγει τὸ πῶδ της.

Μίαν ἄλλην ἡμέραν ὁ Γοῖβας ἐφορμιοῦσεν ἔσπερὸ τὸ σπαθί του καὶ ἠθέλεισεν νὰ φοροῖν κατόπον ποὺ ἀντέτεινε εἰς τὰς διατάγας του. Ἡ κριτὴ Γοῖβα εὐρίσκειτο ἐκεῖ. Ἐρρήθη ἀπὸ τῆς σπάθης του καὶ ἐδέχθη αὐτὴ τὸ κτεῖμα εἰς τὰ χεῖρά της. Τὰ ἔτη τῶν πλεθρῶν ἐκείνων διεκροῦνον μέρου τῆς ἐποχῆς ποὺ τὴν ἐγγυῖσεν ὁ Γκρανιὲ. Αἱ κριτὰ αὐτὰ ὅταν ἐπέσασεν ἡ θέλλα ἔβρισαν τὰ στολιματὰ τῆς νέας Ἑλληνικῆς κοινονίας. Εἰς τὴν ὁμοιότητα καὶ τὴν χάρην τῶν ἀνεμυγνέτω ἡ δραματικὴ ἱστορία των, ἡ ὁποῖα προσέδιδε πλείοτερον ἐνδιαφέρον εἰς τὰ θέματα τῶν ἔξων συγγραφεῶν, οἱ ὁποῖοι ἤρχοντο νὰ ἰδῶν ελευθέρων τὴν κλασικὴν χόρῶν.

Θ. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

Ἐχὼ ἐμπρὸς μου τὸν Γκαίσοφ τοῦ Βύρωνος: αὐτὸς δὲν ἀπέβανεν, ὅπως ἐπίστευεν ὁ ποιητὴς, μὲσα εἰς ἕνα μοναστήρι, λησμο-